

УДК 336.7:368

Насипайко Д. С.

кандидат економічних наук, доцент
доцент кафедри міжнародних економічних відносин

Ножнова А. В.

здобувачка вищої освіти на першому (бакалаврському) рівні гр. МЕВ-21
Центральноукраїнський національний технічний університет
м. Кропивницький, Україна

ОСОБЛИВОСТІ СТРАХУВАННЯ БІРЖОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

В умовах ринкової економіки відбуваються коливання цін, зміни у співвідношенні попиту і пропозиції, валютних курсів, що викликає в учасників біржової торгівлі бажання застрахуватись від ризиків.

В сучасних умовах страхування цінних ризиків на біржі відбувається за допомогою хеджування – методу, за допомогою якого можна отримати можливість виконувати операції з активами в майбутньому на заздалегідь заданих умовах. Причому хеджування застосовується як на підвищення, так і на зниження цін або курсових коливань.

Метод на підвищення дозволяє встановити ціну покупки задовго до того, як буде придбано реальний контракт на обрану валюту чи акцію.

Під хеджуванням на зниження мають на увазі «продаж термінового контракту та опціону з метою захисту від можливого зниження курсу у майбутньому» [1].

В наш час цінні ризики хеджуються на основних міжнародних товарних біржах. Провідними міжнародними майданчиками для формування світових цін на зерно є французька біржа MATIFF (згідно з контрактами на пшеницю та ріпак) і чиказька товарна біржа CME Group (згідно з контрактами на пшеницю, кукурудзу і сою) [2].

З метою хеджування застосовують різні види деривативів: ф'ючерси, свопи, опціони, форвардні контракти. Причому в розвинених країнах використовуються змішані типи похідних фінансових інструментів, включаючи «свопціони, форвардні свопи, відкриті свопи, контракти на ще не випущені цінні папери тощо.

Перспективним напрямком розвитку ринку похідних фінансових інструментів також є поширення кредитних деривативів. Нові деривативи на основі наноактивів з'являються щороку по всьому світу. У результаті нью-йоркська компанія LedgerX отримала офіційний дозвіл на створення біржі та клірингової палати для торгівлі криптовалютами опціонами і деривативами в Сполучених Штатах» [3].

Найчастіше у міжнародній торгівлі застосовують форвардний контракт – «стандартний документ, що підтверджує зобов'язання особи придбати (продати) базовий актив за фіксованою ціною продажу на момент укладення контракту в певний час і на визначених умовах у майбутньому». Такі угоди укладаються поза біржою. Учасників біржових торгів приваблює відсутність вимоги до внесення авансового платежу. Але з позиції страхування існує великий ризик того, що контрагент може не виконати свої зобов'язання.

В наш час в Україні форвардні угоди часто застосовуються у сфері агросектору. Послуги їх укладання надають основні «гравці» ринку та забезпечують на вигідних умовах потрібну кількість та асортимент виробничих ресурсів для посівної: насіннєвий матеріал, мінеральні добрива, засоби захисту рослин, паливно-мастильні матеріали тощо [1, 4].

Ф'ючерсний контракт засвідчує зобов'язання купити (реалізувати) базовий актив у визначений час і на визначених умовах у майбутньому, ціна якого визначається під час виконання сторонами договору своїх зобов'язань.

На відміну від форвардної угоди, він укладається на біржі. Ним торгують на публічних біржових платформах, що забезпечує йому високий рівень ліквідності. Але покупці і продавці на біржових платформах не працюють безпосередньо один з одним

ф'ючерсними контрактами. Замість цього клірингова палата діє як посередник між покупцями та продавцями, переглядаючи дані двох сторін та спрощуючи транзакції. Це забезпечує виконання контракту та прибирає ризик контрагента. Недоліком таких угод є висока вартість та обмежена база активів [5].

В сучасній світовій практиці використовують два види опціонів: американський та європейський.

Американський опціон – це «контракт, який дає його власнику право, але не зобов'язання, купити або продати актив за визначеною ціною (ціна страйк) у будь-який час до закінчення терміну дії». Ці опціони надають можливість використовувати стратегії, які неможливі з європейськими опціонами, але при цьому американські опціони є складнішими для ціноутворення.

Європейські ж опціони надають вам право придбати або реалізувати актив тільки в день дати закінчення. На такі деривативи легше встановити ціну, однак вони надають менше можливостей для застосування [6].

Аналізуючи вище сказане, робимо висновок, що функціонування бірж в умовах ринкової економіки зумовлюють необхідність у хеджуванні ризиків. Своєю чергою саме розвинута система страхування і є ознакою розвиненості біржової діяльності.

В Україні система хеджування є недосконалою через недостатньо вироблену нормативно-правову базу, відсутність відповідної інфраструктури та обмежену кількість базисних активів.

На нашу думку, уряду необхідно звернути увагу на розвиток біржової діяльності, оскільки в умовах війни кількість ризиків та ймовірність їх настання зростає в рази.

Література:

1. Путря В. В., Тулуб О. М. Методи хеджування валютних ризиків. Перспективи управлінської діяльності суб'єктів господарювання в контексті економічної безпеки : матеріали міжнародного форуму з безпеки. Черкаси, 25-27 травня 2017 р. С. 135-136. URL : <https://eprints.cdu.edu.ua/2718/> (дата звернення: 08.11.2024).
2. Диха М., Диха В. Інструменти хеджування в управлінні ціновими ризиками (на прикладі аграрного і енергетичного ринків України). *Економіка України*. 2024. №3 (748). С. 19-36. URL : https://www.researchgate.net/publication/379628743_INSTRUMENTI_HEDZUVANNA_V_UPRAVLINNI_CINOVIMI_RIZIKAMI_na_prikladi_agrarnogo_i_energetichnogo_rinkiv_Ukraini (дата звернення: 08.11.2024).
3. Подольчук О., Подольчук Д. Особливості розвитку ринку похідних фінансових інструментів в Україні. *Економіка та суспільство*. 2024. № 65. URL : <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-65-40> (дата звернення: 09.11.2024).
4. Форвардні контракти як надійний інструмент захисту агровиробника. *Агроеліта*. URL : <https://agroelita.info/forvardni-kontrakty-yak-nadijnuy-inst/> (дата звернення: 09.11.2024).
5. Форвардні й ф'ючерсні контракти: у чому різниця? *OKX*. URL : <https://www.okx.com/ua/learn/forward-futures-contracts> (дата звернення: 09.11.2024).
6. Що таке опціон і як він впливає на ваші фінансові можливості? *Rates*. URL : <https://rates.fm/ua-uk/invest/sho-take-opcion/> (дата звернення: 10.11.2024).